

Jakson nimi: Monimuotoisuus nuorisotyön välineenä

Kesto: 43:50

Julkaistu: 26.1.2026

00:00:07 Jani Toivola

Tervetuloa kuuntelemaan Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskuksen *Meneekö yhdenvertaisuus tunteisiin* -podcastia ja pohtimaan, mitä me voisimme sille yhdessä tehdä. Minun nimeni on Jani Toivola ja toimin tämän podcastin juontajana. Tänään meidän aiheena on monimuotoisuus nuorisotyön välineenä, ja sukellamme siihen, miten koulun ja vapaa-ajan nuorisotyö voi yhteistyössä tukea monimuotoisuutta, ja miksi se on ylipäätään tärkeää.

Makustelin etukäteen vähän tätä aihetta myös jotenkin henkilökohtaisella tasolla, että mitä minulle tulee mieleen omasta nuoruudesta ja nuorisotyöstä, ja sitten ehkä tästä monimuotoisuuden teemasta. Minulle tulee mieleen yksittäinen ihminen Markku Arokanto, joka oli leikkipuiston nuorisotyöntekijä, kun olin alakoulussa. Olin aika yksinäinen ja ulkopuolinen, kouluni ainoa musta poika, ja en myöskään ehkä ihan istunut sellaiseen pojan rooliin. Sitten kohtasin tosiaan Markku Arokannon, joka oli nuorisotyöntekijä. Mitä en tiennyt Markusta oli, että hän oli myös taiteilija ja taiteentekijä itse. Muistan, kun näin ensimmäistä kertaa Markun, niin minusta tuntui, että minussa lävähti auki jotain, mikä ei ollut auki ollut koskaan aikaisemmin. Markulla oli pitkä punainen tukka, ja hän nauroi äänekkäästi ja heilutti käsiä. Mietin, että mikä tuollainen aikuinen, en ole koskaan nähnyt, että noinkin voi olla. Sitten tutustuimme Markun kanssa, ja kolme päivää myöhemmin hän tuli sinne leikkipuistoon ison jääkiekkokassin kanssa, joka oli täynnä roolivaatteita. Hän vei minut vähän sivummalle toiseen huoneeseen ja pyysi avaamaan sen kassin. Ja ensimmäinen asia, mikä sieltä pilkotti, oli kultalamevaate, joka kimalsi. Sydämeni hakkasi ja käteni hikoilivat, ja olin ihan mielettömän innoissani. Sitten Markku ehdotti, että haluaisinko kokeilla niitä rooliasuja ja vähän niinkuin leikkiä niillä. Puin sen ensimmäisen asun päälle ja edelleen ajattelen, että se on jonkinlainen käännekohta elämässäni. Ehkä tavallaan ensimmäinen kerta, kun tulin jonkun kodin ulkopuolisen aikuisen toimesta nähdyksi, ja koen, että Markku tavallaan ehkä näki minussa jotain, mikä ei ollut pinnassa kaikissa, ja osasi ikään kuin siinä hetkessä tarttua minuun yksilönä. Että tuo tyyppi tarvitsee

jotain muuta ehkä kuin mitä tässä yleisesti on tarjolla. Minusta se on monimuotoisuutta kauneimmillaan ja sen rakenteen kykyä nähdä yksilöitä.

Tällaisia ajatuksia, mutta nyt menemme mua huomattavasti kokeneempaan ja viisaampaan ihmiseen, ja kentän käytännön kokemukseen. Sydämellisesti tervetuloa, koulunuorisotyöntekijä Ronja Kaukokari. Ihanaa, että olet täällä.

00:02:54 Ronja Kaukokari

Ihana olla täällä, vaikka jännittääkin tosi paljon.

00:02:58 Jani Toivola

Herättikö Markun tarina kaukaa menneisyydestä sinussa jotain ajatuksia?

00:03:02 Ronja Kaukokari

Mietin sitä, kun sanoit, että sieltä rakenteista nousee joku, joka näkee sen yksilön. Se on hyvin paljon läsnä työssäni ja arjessani. Arjessa kun olen koulussa töissä ja koulujärjestelmä on aika sellainen kapea ja kankea systeemi, niin siellä moni kokee sellaista, että ei tule nähdäksi ja ei tule kohdatuksi omana itsenään tai siinä potentiaalissa, mitä voisi olla.

00:03:40 Jani Toivola

Kerro vähän tähän alkuun, että mitä sinun työsi on käytännössä koulunuorisotyöntekijänä. Mitä työsi on? Toimit koulumaailmassa, mikä sen yhteys on nuorisotyöhön tai mitä ne tarkoittavat yhdessä?

00:03:52 Ronja Kaukokari

Kyllä, olen alakoulussa töissä ja olen siellä joka päivä koulupäivän aikana oppilaiden kanssa tekemisissä ja opettajien kanssa tekemisissä. Osallistun oppitunneille ja järjestän välituntitoimintaa, ja eri tavoilla tuen oppilaita siinä koulunkäynnissä. Sitten vapaa-ajalla toimin sellaisena siltana oppilaille, että kun meillä on vapaa-ajan nuorisotyö alueella, niin menemme yhdessä nuorisotilalle koulun jälkeen ja ohjaan sitten sinne suuntaan, että on mielekästä vapaa-ajan tekemistäkin oppilailla.

00:04:34 Jani Toivola

Niin, että sinä ihan käytännössä myös näytät tai kerrot, että tiedätkö, että tuolla on tuollaista.

00:04:40 Ronja Kaukokari

Kyllä, aika paljonkin siitä puhumme oppilaiden kanssa, ja teemme luokkavierailuja nuorisotilalle koulupäivän aikana opettajan kanssa, ja sitten yhdessä menemme sinne vapaa-ajalla koulun jälkeen.

00:04:53 Jani Toivola

Miten paljon luulet, onko sinulla vaikka sellaisia kokemuksia, että kuinka usein, miten sanoisin, se, että se tieto tulee sinulta, niin kolahtaakin jotenkin siihen nuoreen? Tai että hän saa ensimmäistä kertaa sen tiedon tai ymmärryksen?

00:05:11 Ronja Kaukokari

Koen, että sillä on iso merkitys, että olen koulussa töissä ja tulen siellä tutuksi. Jos olen vaikka käynyt jossain luokassa puhumassa nuorisotilatoiminnasta ja siitä, mitä siellä on. Niin kun menen iltapäivällä nuorisotilalle, työntekijät kysyvät, oletko käynyt ehkä jossain luokassa, kun täällä on nämä 75 kolmasluokkalaista paikalla. He tulevat tosi mielellään, kun he saavat jonkun sisäänheittäjän sinne. Siellä on paljon lapsia ja nuoria, jotka eivät uskalla tulla, koska he eivät oikein tiedä, mikä se on, miten sinne mennään ja missä se oikeastaan on. Sitten ei välttämättä ole myöskään sellaista kaveriporukkaa, jonka kanssa voisi mennä.

00:05:52 Jani Toivola

Ennen kuin mennään syvemmälle vielä sinun työhösi, niin ajattelin, että ehkä tähän alkuun on hyvä käydä vielä vähän tätä monimuotoisuutta ja yhdenvertaisuutta yksinkertaisesti läpi. Eli määritellään: yhdenvertaisuus tarkoittaa siis sitä, että kaikilla ihmisillä on samat oikeudet ja mahdollisuudet, riippumatta taustasta, ominaisuuksista tai elämäntilanteesta. Se merkitsee oikeudenmukaista kohtelua, syrjinnän ehkäisyä ja sitä, että jokainen voi osallistua yhteisöön tasavertaisena. Ja monimuotoisuus puolestaan viittaa siihen, että ihmiset on erilaisia monin tavoin, esimerkiksi kulttuurin, kielen, sukupuolen, iän, toimintakyvyn, seksuaalisen suuntautumisen, uskonnon tai elämän kokemusten kautta.

Monimuotoisuuden tunnistaminen ja arvostaminen tarkoittaa, että nämä erot nähdään voimavarana eikä esteenä. Miten tärkeitä sanoja ja suunnannäyttäjiä sinulle monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus ovat arjessa ja työssä?

00:06:57 Ronja Kaukokari

Minulle ne ovat työtäni ohjaavia, keskeisimpiä termejä, periaatteita ja arvoja. Mielestäni niin kuin äsken tuossa sanoin koulujärjestelmästä ja sen omista rajoista ja rajoitteista, ja sellaisista karsinoista ja muoteista. Niin koen, että voin omalla työlläni hajottaa tietynlaisia esteitä ja murtaa sellaisia rajoja ja oletuksia ja vaatimuksiakin, mitä se koulujärjestelmä oppilaita kohtaan asettaa.

00:07:38 Jani Toivola

Miten sä ajattelet, että millä tavalla monimuotoisuus tai yhdenvertaisuus on haastanut sinua työssäsi? Jokainenhan me lähdemme varmaan jostain lähtökohdasta ja meillä on jotain ideaaleja ja sitten menemme sinne käytäntöön.

00:07:49 Ronja Kaukokari

Ehkä juuri tuo, että me jokainen lähdemme jostain lähtökohdista ja pitää tunnistaa koko ajan, olla jotenkin valppaana ja tunnistaa omat etuoikeudet, ja se oma tulokulma, se oma tausta ja omat kokemukset, ja erottaa ne siitä, mitä kohtaa siellä koulussa. Jokainen oppilas pitäisi pystyä kohtaamaan yksilönä ja erikseen, erillisenä siitä ryhmästä, jolloin hän saisi oikeasti sen kokemuksen, että hän on nähty, kuultu ja hyväksytty. Totta kai se on välillä todella vaikeaa. Kaikilla ihmisillä on omat ennakkoluulot. Vaikka kuinka olisi tämä aihepiiri tärkeä ja osa omaa arvomaailmaa, niin jatkuvasti sitä törmää johonkin sellaiseen seinään, että ai okei, minä ajattelenkin näin. Tai oho, miksi tein noin, koska kyllähän minä tiedän, että se ei ole näin. Se on jatkuvaa itsereflektointia ja itsensä ikään kuin haastamistakin se, että pystyy toimimaan niiden omien arvojen mukaisesti.

00:09:05 Jani Toivola

Onko sinulla joku, kenen kanssa käyt sitä reflektiota? Pystyykö niihin tilanteisiin palaamaan? Luulen, että sekin on sellainen asia, mitä moni miettii, että sitten jos tekee huomion, että nyt minä en jotenkin kykene näkemään tuota ihmistä yksilönä.

00:09:23 Ronja Kaukokari

Mehän usein aikuisena ajatellaan, että me ei saada tehdä virheitä lasten silmissä. Meidän täytyy olla jotenkin täydellisiä. Kun me mokaamme, me yritämme vähän lakaista sen maton alle, että "Ei tässä nyt oikeastaan mitään, kyllä olin ihan oikeassa tässä". Että minusta se on hirveän tärkeää käsitellä niitä asioita niiden lasten kanssa, joiden kanssa ollaan tekemisissä, ja nuorten kanssa, joiden kanssa ollaan tekemisissä. "Hei, anteeksi, huomasin, että määrittelin sinut mielessäni johonkin ikään kuin lokeroon". Monen oppilaan kanssa käsittelemme näitä asioita, ihan niitä tilanteita tosi paljonkin.

Oppilaat itse nostavat myös esiin, että nyt sinä määrittelit tämän asian puolestani, että sinä et tiedä tätä ja miksi sinä oletit noin. Siinä joutuu koko ajan sellaiseen tilanteeseen, jossa saa palautetta. Lapsilta ja nuoriltahan saa palautetta siitä omasta olemisesta ja tekemisestä hyvin suoraan. Mikä on ihana asia, se toimii, sopii minulle hyvin.

Meillä on työnohjaus, koulunuorisotyön tiimin kanssa yhdessä kokoonnumme työnohjaajan johdolla pohtimaan näitä asioita ja työtä yleensä kokonaisuutena. Meillä on aivan ihana esihenkilö, jonka kanssa on tosi mutkattomat ja avoimet välit, että pystytään käsittelemään kaikenlaisia tilanteita.

Lisäksi minulla on sellainen onnellinen tilanne ja asema, että koulussani opettajat ovat minun tosi läheisiä työkavereita, vaikka minä tuun eri paikasta kuin he. En ole opetusvirastossa, vaan olen siellä nuoriso- ja yhteisöpalveluissa. Jotenkin se tuki, minkä saan opettajilta työhön, ja yhteinen pohdinta, asioihin palaaminen, ja niiden pallottelu, on tosi hyvää siellä minun kouluyhteisössä.

00:11:37 Jani Toivola

Juuri tarkoitin, että se on varmaan aika tärkeä linkki tavallaan, että miten sinut otetaan koulussa vastaan tai minkä kaiken tiedon äärelle pääset tai mikä se yhteys on.

00:11:47 Ronja Kaukokari

Kyllä. Se on tosi tärkeässä roolissa, että tätä työtä olisi tosi vaikea tehdä, jos olisin vaan sellainen irrallinen nuorisotyöntekijä, joka sieltä nuorisoyhteisöpalveluista vaan tulee sinne paikalle ja tekee jotkut sirkustempunsa ja lähtee pois. Että se ei toimisi minulle ollenkaan sillä tavalla tehtynä se työ.

00:12:10 Jani Toivola

Ja voisi ajatella, että niinkin saattaa helposti käydä. Itsekin olen vierailut jossain kouluyhteisössä, joissa olen saanut viestiä, että on jo ajatus, että "Nuo ovat tuon tonttia, että hän hoitaa ne täällä." Silloin se ikään kuin vapauttaisi meidät kaikki muut. Jolloin sitten ehkä välillä käy tämä, että toimitaankin tosi erillisinä ja paljon asioita hyödyntämättä.

00:12:31 Ronja Kaukokari

Kyllä, se on todella inhimillistä tietenkin. Siihen voi olla monia syitä, miksi tämä, joka minun koulussa toteutuu, ei muualla välttämättä toteudu.

00:12:40 Jani Toivola

Ja sitten kuulostaa myös siltä, että se johtaminen on kauhean tärkeä asia. Mainitsit esihenkilöt ja tavallaan sen, että...

00:12:47 Ronja Kaukokari

Kyllä, ja vaikka rehtori ei ole minun esihenkilö, niin hänen tuki minulle on ihan korvaamatonta. Ja se, että voin rehtoria lähestyä ikään kuin hän olisi minun esihenkilö, että rehtorikin ottaa todella paljon vastuuta työstäni. Kun hän on siellä kentällä näkemässä, mitä teen, niin pystyn rehtorin kanssa linjaamaan minun työtä yhdessä ja sopimaan asioista yhdessä, jolloin se ikään kuin valuu sinne opettajille sieltä ylhäältäkin päin se ajatus ja asenne siitä, että mitä nuorisotyö on juuri siinä koulussa.

00:13:25 Jani Toivola

Miten se voisi tarkoittaa käytännössä? Tulisiko mieleen joku esimerkki, että mitä te olette vaikka yhdessä jonkun keskustelun kautta, jota rehtorikin on sitten lähtenyt linjaamaan, tai avaamaan koko kouluyhteisölle niin, että se on tukenut myös sun työtä?

00:13:34 Ronja Kaukokari

No siis se voi olla ihan vaikka, että menen rehtorin luokse jonkun havaintoni kanssa. Kerron, että olen havainnoinut, että nelosluokkalaisilla on nyt tällainen ilmiö menossa. Ja rehtori sanoo, että haluatko puhua tästä opettajien kokouksessa seuraavalla viikolla, että

saadaan tieto kaikille opettajille, ja voidaan yhdessä miettiä, miten tätä ilmiötä lähestytään. Vaikka joku, että TikTokissa pyörii näitä haasteita ja muita tällaisia asioita, mitkä ei välttämättä ole kaikilla tiedossa eikä sitä omaa arkea. Itse olen siellä sosiaalisessa mediassa todella aktiivinen sen takia, että tiedän, mitä siellä nuoret kohtaa ja mitä ne nuoret siellä tekee. Kun rehtori ikään kuin ohjaa sitä keskustelua opettajien suuntaan, niin siitä on tosi paljon apua sen yhteistyön rakentamisessa.

00:14:36 Jani Toivola

Mietin vielä sitä tähän monimuotoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyen. Uskon ja ajattelen, että se on aihe, jonka äärellä moni kokee olevansa aika haavoittuvainen, varmasti miettii, että miten navigoida, että onko minulla riittävää tietoa tai niin kuin mainitsit, vaikka se pelko tehdä virheitä.

Sitten kuulosti siltä, että kun puhut sinun arjesta, niin siinäkin joutuu olla aika haavoittuvaisena, että joutuu ottaa sitä palautetta vastaan, ja se uskallus palata sen nuoren äärelle. Osaatko siis siihen sanoa jotain, että miten uskallat tavallaan siinä kouluympäristössä asettaa itsesi sillä tavalla haavoittuvaiseksi? Tai onko se uskalluskysymys?

00:15:20 Ronja Kaukokari

En näe oikein muuta vaihtoehtoa. Ajattelen, että se on edellytys sille, että voin toimia. Yhdenvertaisuus, monimuotoisuus ja kaikki tällaiset asiat ovat minulle todella läheisiä ja kiinnostavia. Tiedän niistä omasta mielestä tosi paljon, mutta tässä ei tule koskaan valmiiksi. Koska niitä tilanteita, ihmisiä, taustoja ja kokemuksia ei pysty koskaan ennalta käsikirjoittamaan. Niihin joutuu ja ne tulee yllättäen ja takavasemmalta ja sieltä ja täältä ja monta yhtä aikaa. Niin siinä joutuu avaamaan itsensä kaikille kokemuksille ja tilanteille, koska jos ajattelisin, että tiedän tästä asiasta jo niin paljon, koska olen suorittanut nämä ammattikorkean kurssit tästä asiasta, niin ei minun tarvitse miettiä tätä, että voin vain porskuttaa eteenpäin kuin joku juna, niin se ei minun näkökulmasta toimi ollenkaan, tai se ei minulle toimi ollenkaan.

00:16:28 Jani Toivola

Kerroit tässä ennen kuin aloitettiin, minusta aika semmoisen kiinnostavan, miten sanoitit sitä ikään kuin oppilaan roolia koulumaailmassa. Haluatko jakaa sen ajatuksen, miten näet, en tiedä saatko kiinni enää. Puhuit siitä, että tavallaan kuka keskittyy siihen nuoreen tai oppilaaseen. Puhuit koulujärjestelmästä, jonka tehtävä on vaikka antaa sitä tietoa. Että miten paljon se nuori käyttää aikaa siellä koulussa?

00:16:50 Ronja Kaukokari

Niin, että kun nuoret viettää koulussa aikaa todella ison osan päivästä. Sitten opettajan tehtävä on siellä koulussa opettaa ja noudattaa opetussuunnitelmaa ja arvioida, ja tiukasti ohjata koko ajan ja strukturoida. Siinä helposti voi olla joku tilanne, jossa opettajalla on 15

minuuttia aikaa selvittää joku vuosisadan Snapchat-riita ja hädellä, joka ei ole edes tapahtunut siellä koulussa, mutta se heijastuu sinne kouluun. Niin koen, että nuorisotyö pystyy siinä toimimaan todella isona tukena opettajalle. Opettaja voi jatkaa opetusta, ja sitten pystyn ottamaan sieltä oppilaita keskustelemaan kanssani siitä vaikka koko tunniksi.

Voimme käsitellä sitä koko tilannetta 45 minuuttia. Sitten minä voin käsitellä sen asian opettajan kanssa 15 minuutissa, kun osaan tiivistää. Voin toimia sellaisena asianajajana, tulkkina, tämmöisenä puskurina, suodattimena ja kaikenlaisina välineinä siinä välissä. Sillä lailla, että tämä oppilas tulee kokonaisvaltaisemmin nähdyn, kun ei tarvitse vain lyhyesti käsitellä jotain tilannetta ja sanoa, että "Lopettakaa tuo tappeleminen." Sitä pystyy paljon laajemmin käsittelemään silloin.

00:18:26 Jani Toivola

Minkä verran olen sitten kotien kanssa yhteistyössä?

00:18:29 Ronja Kaukokari

No, kyllä olen aika paljon, että olen sen verran kauan tehnyt tuossa kyseisessä koulussa töitä, että siellä on tullut tutuiksi myös ne huoltajat. Opettaja on se pääasiallinen yhteyshenkilö koteihin aina, mutta sitten jos on joitakin asioita, joita minä itse havainnoin tai itse toteutan niiden nuorten kanssa, niin silloin minä olen myös se henkilö, joka on sinne koteihin yhteydessä. Minä saatan olla myös sinne kodin suuntaan sellainen sanansaattaja, että opettaja tai oppilas itse ei kumpikaan osaa oikein selittää, että mitä on tapahtunut ja sitten minulla on siihen joku näkökulma ja voin tuoda sen esiin. Että opettajat todella kivasti ottavat minut siihen huoltajayhteistyöhönkin mukaan ja sinne koteihin päin tehtävään työhön.

00:19:17 Jani Toivola

En tiedä, onko tämä liian yksinkertaistavaa sanoa, mutta itselle tuntuu, että kun kuuntelee, niin todella monessa kohdassa tulee esiin se, että se aikaresurssi on valtava osa sitä sinun roolia ja ammattitaitoa. Tuntuu, että se peilautuu tuossa suhteessa oppilaaseen, kotiin tai siihen tulkkina olemiseen. Tai sitten varsinkin jos menemme yhdenvertaisuuteen ja monimuotoisuuteen, jotka vaatii sitä herkkyyttä, näkemistä ja uskallusta keskustella, ne kaikki vaatii ikään kuin aikaa. Vähän niin kuin sinun rooli tuo aikaa siihen järjestelmään tai tilaa.

00:20:04 Ronja Kaukokari

Tilaa ja aikaa, kyllä. Työni on kohtaamista, ja siinä kohtaamisessa voi tapahtua monenlaisia asioita. Kun taas opettajien työ on opettamista, ja siinä tarkoitus on tapahtua oppimista. Se on hyvin sellainen rajallinen ja rajattu se kohtaaminen tavoitteiden ja aikaresurssin suhteen, esimerkiksi verrattuna nuorisotyöhön ja nuorisotyön kohtaamiseen. Että opettajat, ainakin minun näkökulmastani, tekevät parhaansa ja tekevät hirveän hyvää työtä oppilaiden kanssa. He tekisivät vaikka ympärivuorokautisesti sitä työtä, jos ei heidän

tarvitsisi välillä olla muuallakin kuin töissä. Että se opettajan työ on pakattu tosi täyteen sitä opettamiseen liittyvää tekemistä niin, että siinä ei ole sillä lailla aikaa kaikelle muulle, mitä siellä koulussa väistämättä tapahtuu. Mitä ei voida sieltä koulusta jotenkin sulkea ulos.

00:21:12 Jani Toivola

Miten näet sitten monimuotoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta, että mitkä ammatillisen silmäsi mukaan ovat sellaisia isoimpia haasteita tällä hetkellä, tai minkälaisen kysymysten äärellä vietetään aikaa, että vaikka se monimuotoisuus voisi toteutua? Ja jokainen nuori voisi kokea, että se oma ainutlaatuisuus on tervetullutta, ja sillä pärjää ja voi toimia, ja on tiloja, joihin voi astua.

00:21:42 Ronja Kaukokari

Ehkä juuri se, että koulussa se on niin, että kaikilla on oppivelvollisuus. Se on suoritettava, mikä tarkoittaa sitä, että sinne kouluun pitäisi pystyä tulemaan mistä tahansa lähtökohdista ja missä tahansa elämäntilanteesta ja ylipäätään mistä tahansa tilanteesta, mikä sillä oppilaalla on. Kyllä näen ihan hirveästi esteitä ja sellaisia jopa seiniä, jotka tulee oppilaita vastaan, kun he yrittävät tulla sinne kouluun.

Ja täysin sama pätee nuorisotiloihin, että ne ovat kaikille avoimia tiloja ja kaikki on niihin tervetulleita, mutta sitten konkreettisesti ja tosiasiallisesti ne voivat olla hyvinkin esteellisiä tiloja, koska se kapasiteetti tai kyky ottaa vastaan sitä monimuotoisuutta on joka tapauksessa rajallinen. Koska nuorisotiloillakin, esimerkiksi siellä on tietty määrä aikuisia, ja siellä voi olla vaikka 70 nuorta yhtä aikaa paikalla. Onhan se aika mahdotonta kohdata heidät kaikki yksilöllisesti ja varmistaa se saavutettavuus sillä resurssilla, mitä on.

Minä aina sitä kritisoin, että tehdään yhdenvertaisuussuunnitelmat ja meillä on kaikki lait, jotka ohjaa sitä, mutta meillä ei ole niitä työkaluja, tai meillä ei ole sitä resurssia tai sitä reserviä, joka toteuttaa tämän kaiken. Näen tosi paljon sellaista, ylipäätään ympärilläni katsoessani, että on kauheasti hienoja suunnitelmia ja tällaisia juhlapuheita suorastaan, mutta se ei tapahdu käytännön tasolla kuitenkaan. Se ei riitä, jos nuorisotila on rakennuksen yläkerrassa, että sinne on hissi, että se on saavutettava. Se on niin paljon laajempi asia, sitä on todella haastavaa toteuttaa käytännössä ja siellä arjessa.

00:24:07 Jani Toivola

Minua kiinnostaa nuo seinät. Se tuntuu niin konkreettiselta ja aika vahvalta, että niitä seiniä on paljon edelleen. Usein itse kerron kun kierrän puhumassa, tämä on tietenkin omasta nuoruudesta todella kaukaa, mutta sellaisen esimerkin seinästä.

Muistan, että kun oli koululiikuntaa, se valtava halli jaettiin kahtia sellaisella rautaisella esiripulla, ja sitten pojat pelasivat sitä iänikuista sählyä, jota minä vihasin, ja minä vain seisoin siellä kentän laidalla löysänä, ja koko ajan yritin väistellä ja olla olematta osa ja jotenkin vain häipyä, mutta silti pakko oli olla paikalla. Muistan, että sen rautaisen esiripun

toisella puolella tytöt juoksi ringissä kokotrikoissa tamburiinin tahtiin, ja aina kun vain opettajan silmä vältti, niin minä tuijotin sieltä verhon raon läpi, ja ajattelin, että olisi maailman ihaninta mennä tuonne rinkiin juoksemaan tuossa trikoossa. Se ei ollut mahdollista, koska siinä oli se seinä välissä ja oli tavallaan systeemi, joka oli ajatellut, että on parempi, että joku tekee sen jaottelun meidän puolesta. Ei opetettu ehkä siihen, että mikä minusta nousee pintaan ja mitä sillä voidaan tehdä.

Ja vaikka se on kaukaa se esimerkki, niin minä edelleen ajattelen, että kyllä sellaisia erilaisia seiniä varmaan tänäkin päivänä aika paljon lasten ja nuorten elämässä todellisuudessa on ja niissä rakenteissa. Sitten se unelma olisi se, että ne kaikki väliverhot voitaisiin nostaa pois, ja jokainen voisi hakeutua tilassa mihin haluaa.

00:25:50 Ronja Kaukokari

Kyllä, se juuri, että koulussa on melko tiukasti ohjattua se, että mitä oppitunnilla tapahtuu ja kuka oppitunnilla tekee mitään. Ja se perustuu siihen, että ryhmäkoot ovat isoja, luokat ovat isoja, niissä on valtavasti monimuotoisuutta ja erilaisia oppilaita. Ja sitten siellä on se yksi opettaja, joka ohjaa sitä kaikkea.

Niin koulussa usein jäädään jotenkin vähän jumiin siihen, että emme nyt voi kaikille tarjota juuri sitä, mitä hän yksilöllisesti ja räätälöidysti haluaa tehdä. Minusta se on se toinen ääripää, että ei meidän tarvitse siihen mennäkään. Että miksi meidän tarvitsisi kysyä kaikilta, Villeltä, Pekalta ja Kaisalta, että mitä he haluavat tehdä tänään liikuntatunnilla. Totta kai siinä täytyy olla joku struktuuri, joku suunnitelmallisuus, ja täytyy olla joku pointti siinä tekemisessä. Näen siinä välissä todella paljon erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja, jotka jäävät jotenkin sinne jalkoihin näissä tilanteissa.

00:26:55 Jani Toivola

Mitä se voisi olla, jos nyt ihan vaikka ajattelisi esimerkin kautta, että ei niin että istutaan ja mietitään, että mitä jokainen haluaa, ja sitten jokaiselle oma sali, missä sitä voi tehdä. Mutta mitä jossain siellä välillä, minkälaisia jotakin sellaisia muotoja vaikka, mitä sinä olet nähnyt, tai mikä olisi sinusta semmoinen kohtaava tapa olla vähintään sen tilanteen äärellä?

00:27:24 Ronja Kaukokari

Mietin sellaista, että... Tai kun sanon, että on kaksi ääripäätä, on se, että kaikki saa itse päättää ja valita, ja sitten on se, että kukaan ei voi valita mitään, vaan tehdään tasan, kuten opettaja sanoo. Meillä on paljon erilaisia oppiaineita, joissa pystyy antamaan oppilaalle sellaista vapautta, jotenkin luoda ikään kuin itse se oma tapa olla siinä tilanteessa. Sitä jonkin verran vierastetaan kokemukseni mukaan kouluympäristössä ja varmaan vapaa-ajan harrastusympäristöissäkin, että ollaan aika tiukasti sen äärellä, mitä juuri sillä hetkellä ollaan tekemässä, eikä ole tilaa sille erittäin laajalle skaalalle tehdä sitä asiaa.

Että jotenkin siihen liittyy kiirettä ja siihen liittyy sitä resurssien ja ihmisresurssin, sen työntekijäresurssin haasteet ja kaikki tällaiset, jolloin ajatellaan, että tämä on yksinkertaisinta, kun me jaetaan tämä liikuntasali kahtia ja laitetaan nuo tuonne ja nuo tuonne ja ei kysellä mitään. Ehkä on niin, että on pakko, koska oppitunnin pituus on rajallinen ja opetussuunnitelma ohjaa, niin on pakko yksinkertaistaa asioita todella paljon. Yksinkertaistamisessa mennään nimenomaan aika kauas siitä yhdenvertaisuudesta, kun vedetään mutkia suoraksi ja tehdään asioita nopeasti ja tehokkaasti. Siinä ehkä on paljon, mitä voitaisiin tehdä toisin.

00:29:21 Jani Toivola

Niinpä. Sittenhän se voi välillä olla, en tiedä vienkö tämän nyt liian pitkälle yksilöön, mutta niitä väyliä siihen samaan asiaan voi olla monta. Olen tajunnut sen nyt, kun lähipiirissäni on nuori poika, joka on aika sellainen herkkä ja arka, ja samaistun häneen, siinä että olen ollut varmaan vähän tuollainen lapsi. Mutta sitten näin tilanteen, jossa hän sai sillä herkkyydellä tulla sellaiseen rajumpaan tilaan varovasti. Ja pikkuhiljaa hän rupesikin menemään kohti sitä rajuutta ja sitten hän lopulta siellä oli tiedätkö survomassa kuorma-autoja. Ja oivalsin, että minussakin olisi ehkä ollut se, jotenkin rajuus ja sellainen halu olla siellä kasassa, mutta olisinkin ehkä tarvinnut vaikka sen vähän herkemmän polun sinne.

00:30:16 Ronja Kaukokari

Ja aikaa, aikaa tulla osaksi.

00:30:19 Jani Toivola

Niin. Ei ole nyt kyse minusta, vaan käytän itseäni esimerkkinä siitä.

00:30:23 Ronja Kaukokari

Kyllä, se on juuri niin, että se koulupäivän pituus on rajallinen tai se nuorten illan pituus on rajallinen, jossa pitää itsensä tuoda siihen tilaan ja mahtua siihen porukkaan. Sitten kun siinä on haasteita tai jotain esteitä, niin sitten helposti jäädään syrjään, koska ei ole niitä keinoja tulla siihen tilanteeseen mukaan niissä puitteissa, missä ollaan.

00:30:56 Jani Toivola

Miten näet, vaikka sen monimuotoisuuden näkökulmasta, koulussa toimivien ihmisten, erilaisten aikuisten omien persoonien merkityksen? Haen tällä sitä, että usein itse ajattelen, että mulle sellaisia merkittäviä ankkureita oli kaikki aikuiset, jotka rikkoivat jotain kaavaa ja oli ikään kuin vähän enemmän persoonia. Että vaikka minä olin se ainut musta, eikä ollut yhtään mustaa opettajaa, niin oudosti yhtäkkiä peiliksi saattoi riittää se aikuinen, joka olikin kovaääninen tai sillä oli liila tukka, niin se saattoikin olla sellainen tajuaminen, että "Aa, ihmisenä oleminen ei ole yhdessä muotissa olemista."

00:31:43 Ronja Kaukokari

Kyllä, ihmistyössä me usein ehkä rajaamme jotenkin todella tiukasti omaa yksityisyyttä. Ymmärrettävästikin haluamme tehdä niin, että pidetään se työrooli ja henkilökohtainen persoona vähän etäällä. Itse koen, että olen aika sellainen avoin tyyppi ja mutkaton ja välitön, niin ajattelen, että se on yksi vahvuuksistani siinä työssä mitä teen, koska se tekee minusta helposti lähestyttävän. Toki se tekee minusta sitten myös herkästi haavoittuvan, että totta kai olisi turvallisempaa vetää sellainen koulunuorisotyöntekijän naamari päähän ja lähteä tekemään sitä ryhmäyttävää työtä sinne liikuntatunnille, sillä tavalla konemaisesti. Mutta kyllä se, että me kohtaamme toisen ihmisen ihmisenä, olemme itsekkin ihmisiä siinä kohtaamisessa, on edellytys sille, että syntyy jotain sellaisia kokemuksia, mistä sinäkin kerroit, että tulee oivalluksia ja tulee nähdäksi ja tulee kuulluksi. Niin se on vähän sellainen tarpeellinen ja pakollinen maaperä siinä. Ajattelen, että se oma persoona pitää tuoda esiin ja antaa tavallaan siihen tilanteeseen käyttöön.

00:33:32 Jani Toivola

Kyllä minä yllätyn, kun itse kierrän aika paljon edelleen kouluissa, ja siksiinkin uskallan edelleen jakaa myös omasta nuoruudesta esimerkkejä, koska olen yllättynyt välillä siitä, miten tuntuu, että edelleen isoin kysymys on usein se, että saako olla oma itsensä tai pärjääkö sillä maailmassa, tai mitä jos ei pärjää. Se on aika hurjaa, ja ajattelen, että se liittyy näihin peileihin.

00:33:52 Ronja Kaukokari

Nimenomaan, siihen tarvitaan peilejä, jotka näyttää, että näinkin voi olla ja näinkin voi tehdä. Nimenomaan ehkä aikuispeilejä niille lapsille ja nuorille, jotka hakee sitä omaa paikkaa ja yrittää siinä omassa olemisessaan löytää sellaista hyvää oloa ja muuta. Niin kun näkee, että joku aikuinen on tuollainen kuin hän on ja tekee näitä asioita, joita hän tekee, niin ehkä minäkin voin tehdä ja voin kokeilla, ja voin hakea sitä omaa.

00:34:32 Jani Toivola

Niin, se on ihan todella tunnistettavaa vaikka omasta vanhemmuudesta se, että saatan sano lapselle, että "Mene nyt vaan sinne puhumaan uuden ihmisen kanssa!" ja sitten itse vetäydyn sivuun, koska minua ujostuttaa. Niin kuin tiedät se, että tavallaan toivon ja odotan häneltä jotain, mutta en näytäkään itse sitä aikuisten maailmaa, jossa kannattaa laittaa itsensä likoon ja mennä puhumaan uudelle ihmiselle.

00:34:55 Ronja Kaukokari

Niin, että vanhemmat ovat siellä leikkipuistossa kännykällä ja siellä sivussa, ja sitten usuttavat niitä lapsia, että "Menkää leikkimään, leikkikää yhdessä". Olen nähnyt sitä myös ja tehnyt sitä itsekkin, sekä omien lasten kanssa että sitten siinä työssäkin jotenkin yksinkertaistetaan helposti niitä asioita. Että "Kyllähän sinä nyt tiedät, että kun tuolla on tuo uusi oppilas, niin sinä vaan menet ja sanot sille moi ja kysyt, että miten menee. Ei se ole sen kummempi asia." Jotenkin sitä ajatellaan herkästi, että me voimme vain opettaa

jonkun toimintamallin, jota lapsi tai nuori voi toistaa, vaikka se ei välttämättä sovi hänen omaan persoonaansa ollenkaan tai hänen ominaisuuksiinsa yhtään.

00:35:46 Jani Toivola

Aika paljon käydään tällä hetkellä sitä keskustelua tai monen kokemus on se, että yhteiskunnallinen keskustelu on ollut aika repivää ehkä viime aikoina ja välillä ehkä kahtia jakautunutta tai joku sanoisi mustavalkoista. Koetellaan myös niitä rajoja, että mitä yhteiskunnassa saa sanoa ja sitten toisaalta mitä tarkoittaa sellainen jokaisen suoja. Niin miten sä ajattelet, minkä verran, peilautuuko se keskustelu kouluyhteisöön tai miten se vaikuttaa niihin lapsiin ja nuoriin, jotka eri tavoin vaikka liittyy siihen keskusteluun? Erilaiset taustat, kuuluvat vähemmistöön tai...?

00:36:30 Ronja Kaukokari

Kyllä se näkyy koulumaailmassa tosi voimakkaasti. Ja siinä ehkä juuri on paljon sitä sellaista vaatimusta, että koska sinulle on tämä asia nyt opetettu, niin sinun pitää osata sen mukaan toimia, että jotenkin sellainen keskeneräisyyden ja niin kuin harjoittelemisen tila on aika pieni ja juurikin se, että jos ajattelisin, että kun tulen töihin, että minä osaan nämä asiat, koska olen opiskellut nämä siellä kurssilla, niin se kaventaisi aika paljon sitä miten voisin siinä tilassa olla.

Kun tunnistan itse, että olen tehnyt vaikka jonkun virheen tai toiminut jollain tavalla jolla tiedän, että ei kuuluisi toimia, niin jos vaan äkkiä laittaisin sen piiloon, lakaisisin sen jonnekin maton alle, niin sitten siitä jäisi kokonaan se oppiminen pois ja sen vaikean asian kohtaaminen kokonaan. Että sitten se vaan olisi sellainen mörkö, joka on olemassa, mutta me ei kosketa siihen ollenkaan, että me pidämme sen tuolla vähän piilossa. Ja sitä vaaditaan jonkin verran myös lapsilta ja nuorilta eri ympäristöissä, on se sitten harrastus- tai vapaa-ajan nuorisotyö, tai koulu tai muu sosiaalinen tilanne. Vaaditaan sellaista, miten se sanotaan, valmiina olemista, valmiutta jotenkin toimia ja olla.

Ei ole tilaa sille sellaiselle harjoittelulle ja mokailulle ja sellaiselle, että voidaan todeta, että ensi kerralla minun pitäisi ehkä toimia jollain toisella tavalla. Vaan sitten kun se ensi kertaa olisi, niin sitten ei mennä siihen tilanteeseen, koska ei osata toimia. Se on jotenkin se ilmapiiiri herkästi sellainen.

00:38:35 Jani Toivola

Lähestytään loppua. Ehkä vielä kysyn sinulta, että jos me ajattelemme nyt yhdenvertaisuutta ja monimuotoisuutta, niin mitkä mielestäsi ovat tällä hetkellä sellaisia asioita, mihin toivot, että keskityttäisiin, tai mikä siellä on mielestäsi tärkeintä? Tiedän, että se on valtava kysymys, mutta jotain, mikä sinun arjessasi nyt tuntuu, että tämä on se asia, mikä on pinnassa. Tai mille on tarvetta?

00:39:05 Ronja Kaukokari

Minun mielestäni tarve on laajasti se oman aseman ja omien etuoikeuksien tunnistamisen tarve. Ja sitten se, että tiedostaisimme sellaiset asiat, että kaikki monimuotoisuus ja kaikki esteet eivät ole näkyviä. Jotenkin että sellaiset näkymättömät asiat tulisi näkyvämmäksi ja esille paremmin. Meidän on helppo kohdata monimuotoisuutta silloin, kun me pystytään näkemään se tosi selvästi, mutta sitten kun on sellaista enemmän piilossa olevaa monimuotoisuutta, niin sitä on vaikeampi tunnistaa ja silloin on vaikeampi myöskään antaa sille tilaa tai tehdä sitä näkyväksi, kun se on jossain piilossa. Puhun esimerkiksi sellaisista asioista kuin vammaisuus, joka ei näy päällepäin. Tai perhetausta, joka ei näy päällepäin. Sellaisia marginaaleja, missä me elämme, jotka ei tule esiin välttämättä millään tavalla, mutta mitkä ohjaavat ja määrittelevät ja vaikuttavat ihan valtavan paljon jokaisen elämässä. Tietoisuus siitä, että emme tiedä, olisi hirveän tärkeää saada välitettyä eteenpäin.

00:40:45 Jani Toivola

Tietoisuus siitä, että emme tiedä. Se on iso ja tärkeä lause. Onko sinulla kollegoille jotakin vinkkiä, ehkä semmoisille kollegoille, jotka haluaisi näistä näkökulmista vahvistaa sitä omaa työtään ja kehittyä siinä, mistä aloittaa tai mihin vaikka keskittyä?

00:39:05 Ronja Kaukokari

Ajattelen sillä tavalla, että jos haluaa kehittyä tai oppia jossain asiassa paremmaksi, niin se vaatii sen, että avaa itsensä sille asialle ja kohtaa sen asian avoimesti, niin että siinä on se tila sille erehtymiselle ja mokaamiselle, ja sen asian korjaamiselle ja prosessoimiselle. Että ei oletta siltä pohjalta, että ”Kävin sen koulutuksen viime viikolla, niin nyt osaan toimia monimuotoisuuden ja yhdenvertaisuuden teemojen parissa”, vaan että joka päivä on uusi mahdollisuus oppia lisää ja huomata myös niitä omia ehkä kompastuskiviä tai sellaisia haasteita, kehityskohtia, mitä voisi olla. Sen jotenkin avoimena pitäminen, että en ole valmis, on hirveän tärkeä edellytys sille, että voi toimia paremmin. Ei tarvitse toimia täydellisesti, mutta aina voi toimia paremmin. Jos ajattelee olevansa jo valmis ja ikään kuin täydellinen, niin sitä ei tapahdu, sitä aitoa kohtaamista.

00:42:35 Jani Toivola

Ihanaa. Kiitos Ronja Kaukokari, kiitos että tulit jakamaan sinun arkea ja osaamista. Ihan vielä loppuun, jos lyhyesti peilaan, niin huomaan, että ehkä itselle vähän yllättäenkin isoimmaksi teemaksi tässä nousi sellainen haavoittuvuus, että vaikka me puhumme rakenteista ja yhteiskunnasta, niin sitten lopulta se on ihmisten välistä.

Ja muhun teki iso vaikutuksen ajatus siitä sun uskalluksesta palata lasten ja nuorten kanssa tilanteisiin, joissa huomaa, että nyt ei ole mennytkään täydellisesti. Niin ehkä sellainen tehtävä kuuntelijoille voisi olla tarkkailla sitä omaa yhteisöä jossa toimii, että onko siellä tällä hetkellä joku tilanne johon voisit uskaltaa palata jonkun lapsen tai nuoren kanssa? Tai seuraavan kerran kun sellainen tilanne tulee eteen, niin olisiko mahdollista asettua sillä tavalla haavoittuvaiseksi ja miten se mahdollisesti muuttaa sinun mahdollisuuksiasi toimia

**YHDENVERTAISUUDEN
NUORISOALAN
OSAAMISKESKUS**

ammattilaisena ja sitten tietysti erityisesti niiden lasten ja nuorten todellisuutta? Kiitos paljon.

00:43:45 Ronja Kaukokari

Kiitos.